

ISSN:1306-3111
e-Journal of New World Sciences Academy
2009, Volume: 4, Number: 3, Article Number: 2C0009

VOCATIONAL EDUCATION

Received: November 2008
Accepted: June 2009
Series : 2C
ISSN : 1308-7355
© 2009 www.newwsa.com

Emine Koca

Fatma Koç

Seda Çotuk

Gazi University
ekoca@gazi.edu.tr
Ankara-Turkey

GELENEKSEL GİYİM ÖGELERİNİN ESİN KAYNAĞI OLARAK GİYSİ TASARIMINA KATKILARI

ÖZET

Bu çalışmada, çağdaş giysi tasarımları oluşturmada esin kaynağı olarak geleneksel giysilerin kullanılmasının yaratıcılığa ve giysinin tasarım değerine katkılarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bursa yöresi geleneksel kadın giysilerinin biçim, form, süsleme ve kumaş özelliklerinden yola çıkılarak günün trendlerine uygun 12 giysi tasarımından oluşan koleksiyon hazırlanmış ve bir giysi tasarımı prototip olarak üretilmiştir. Tasarım süreci izlenerek yapılan, uygulamalı araştırma niteliklerini de içeren bu değerlendirme araştırmasında; geleneksel öğelerin, koleksiyonu oluşturan tasarımlar üzerindeki katkıları sembolik ve fonksiyonel tasarım değeri açısından yorumlanmıştır. Bu çalışma, değişen moda anlayışı içinde, geniş kitlelere katma değeri yüksek, giyilebilir, farklı giysi tasarımları sunmayı hedefleyen ve marka kimliği oluşturmaya çalışan tasarımcılara, geleneksel öğeleri esin kaynağı olarak kullanmanın yaratıcılığa ve giysinin tasarım değerine katkısını göstermek ve konuya dikkat çekmek açısından önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Giysi Tasarımı, Giysi Tasarım Süreci, Moda, Geleneksel Giysiler, Bursa Yöresi Geleneksel Giyimi

THE CONTRIBUTION OF TRADITIONAL GARMENTS' COMPONENTS IN CLOTHING DESIGN AS AN INSPIRITIONAL RESOURCE

ABSTRACT

Demonstrating the contribution of using traditional clothes as an inspiration source for the creativity and for the clothing design value in modern clothing design creation was the target of the this study. In the study, a collection, which was inspired from shape, form, ornament and fabric specifications of traditional clothes belong to district of Bursa, involve twelve clothing designs, which was compatible to last trends, was created and one of the designs was produced as a prototype. In the evaluation research, which was accomplished by observing the design process, the contribution of traditional components for the designs constituted the collection was interpreted in terms of symbolical and functional design values. In the changing fashion perception, the importance of this study is to show and to point out the contribution of traditional elements as an inspirational resource for the creativity and for the clothing design value to designers, which intend to generate a brand identity by presented value added, wearable and innovative clothing design to the mass communities.

Keywords: Clothing Design, Clothing Design Process, Fashion, Traditional Clothes, Traditional Clothes of Bursa

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Sosyal oluşumun bir prototipi olarak, sosyal gerçeklerin zenginliğinden ortaya çıkan sürekli bir yapı olan moda (Simmel, 1997), tarih boyunca toplumları etkilemiş ve günümüzde her alanda tüketicinin tercihini yönlendiren bir olgu olmuştur. Moda kavramının öneminin gittikçe artması ile birlikte giyim ürünlerin tasarım boyutu tüketiciler tarafından önemli ve aranan bir özellik haline gelmiştir.

19. yüzyılda Fransa'da Charles Frederick Worth'un, "yüksek dikiş, yüksek terzilik" anlamını taşıyan haute-couture tarzıyla giyim dünyasına girmesi, moda kavramının bugünkü anlamını kazanmasındaki en büyük tarihi olaydır. 1945 yılında, belli kurallar çerçevesinde kurumsallaşan haute-couture tarzı modacılar, halen sınırlı sayıda üst gelir grubu insanın giyim ihtiyacına cevap vermektedir. Önceleri sadece yüksek gelir gruplarının ilgilendiği couture egemenliğindeki moda, yerini daha kitlesel ve fonksiyonel olan, daha makul fiyatlı ürünlerin egemenliğindeki modaya bırakmıştır (Agins, 2000:8). Moda ve giysiler 1900'lü yılların başından beri sosyal sınıfı belirlemekten öte kişilerin hayat görüşlerini ve kimliklerini yansıtan bir olgu haline almıştır.

Geçmişte bireyler sahip oldukları eşyalarla tanınmazken, bugün, bireyin kişiliği giydiği giysiler dahil tükettiği eşyalara göre açıklanmaktadır (Negrin, 1999:111). Öyle ki 1930'lu yıllarda dahi Çin'deki komünist devrim sürecinde, kişiler giysilerine göre değerlendirilir, siyasi görüşleri giysi tercihlerine bakılarak anlaşılırdı. Hatta bazı komünistler süslenme ve modayı gizlenmek için kullanmışlar, bazıları ise rejime sevimli görünmek için giyinmişlerdir (IP, 2003).

Kapitalizmin ilk evreleri, teknik verimliliği öne çıkaran enstrümantal akılcılıkla yönetilirken, şimdi ise toplulukları stil sahibi görünümüne yönlendiren tüketici teşviki ön plana çıkmıştır. Topluluklar bu gün ihtiyaç için tüketmezken, sosyal hiyerarşi içinde bireyselliğini farklılaştırmak için tüketir (Negrin, 1999:112-113). Farklılaşmak için eşsiz tasarlanmış ürünlere ihtiyaç duyan bireyler, rekabet koşullarında üreticileri tasarım boyutunda daha özenli davranmaya mecbur kılmaktadır.

Avrupa'da ortaya çıkmış olan moda kavramı, o günlerden bu yana değişen anlayış içinde olmasına rağmen, Avrupa'nın moda üzerindeki etkisi azalmamıştır. Çünkü katma değeri yüksek ürünler yine Batı Avrupa ülkeleri tarafından üretilmekte, "basic" diye tabir edilen ucuz ama yüksek hacimli ürünler, herkesin tanıdığı doğulu üreticiler tarafından üretilmektedir (Orakçioğlu, 2006:1). Modanın fizyolojik ve güvenlik açısından kişiye katkıları her türlü "Basic" diye tabir edilen giyim ürünleri ile de sağlanabilir. Ancak kişinin beğenilip kabul görmesiyle ilgili; *üyelik ve sevgi*, güven duygusu ve statü belirleyiciliğiyle ilgili; *saygınlık*, kişinin kendi iç dünyasını yansıtmaya ilgili; *öz-gerçekleştirme* kavramları tamamen moda ürünlerin katkısıyla sağlanmaktadır (Sevil, 2006). Dolayısıyla katma değeri yüksek giyim ürünlerinin üretilmesi ve buna bağlı olarak bir vizyon geliştirilmesi için tasarım kültürü oluşturulmasını gerektirmektedir.

Giyim sektörünün en çok katma değer sağlayan süreçleri, tasarım, marka üretme ve pazarlama iletişimi süreçleridir (Temiroğlu, 2005). Olaya bu süreçler açısından bakıldığında, Türkiye'de giyim sektörünün "basic" diye tabir edilen ucuz ürünler üretmek yerine, tasarımda eşsiz, katma değeri yüksek marka ürünlerle pazara girmesi gerektiği yıllardır pek çok uzmanın dile getirdiği bir gerçektir.

Türkiye bu geçiş süreciyle uğraşırken, dünyada tasarımda eşsiz ürünler üreten moda evlerinin çoğu artık halka arz edilmiştir. Yani borsada belli bir seviyeyi yakalamak ve hissedarlarına devamlılık arz

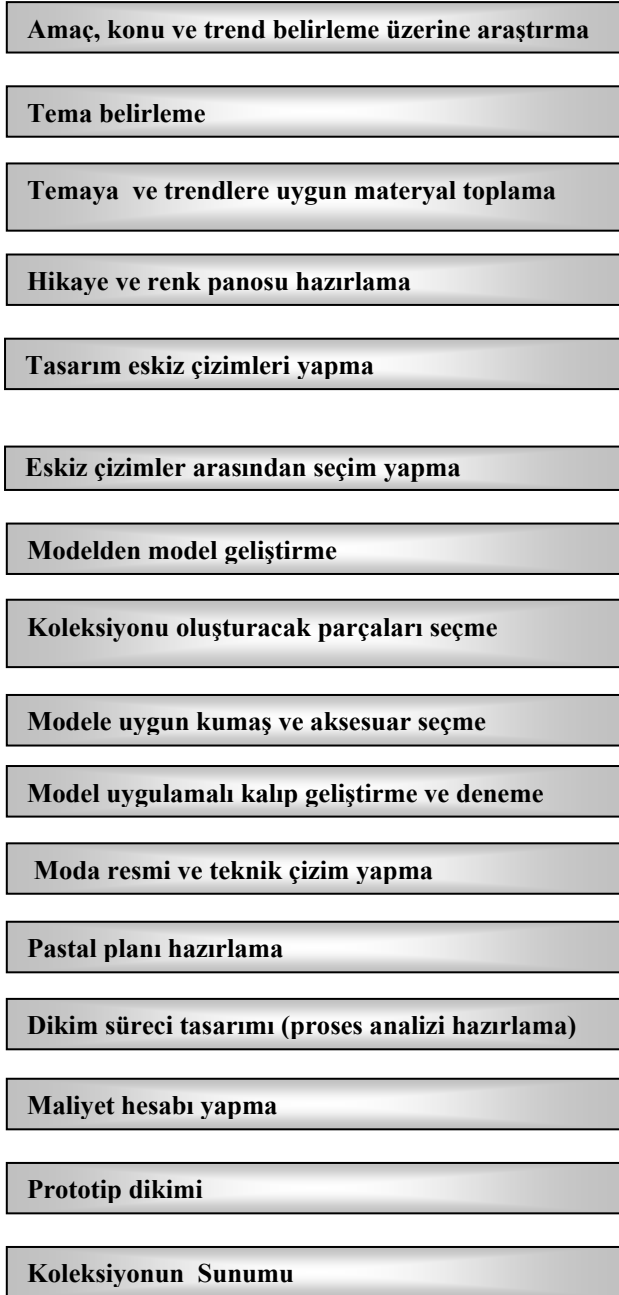
eden tahmin edilebilir bir büyüme sağlamak zorundadırlar. Bu nedenle defilelerinde zaman zaman şov amaçlı giysilere yer verseler de, tasarımcılar günümüzde daha gerçekçi davranmakta, dünyanın dört bir yerindeki milyonlarca tüketicinin zevkine hitap edebilecek ve borsada bekleneni karşılayabilecek seviyede ürün ticareti yapmayı esas almaktadırlar (Sevil, 2006:5). Burns ve Hsu (2002), giysi değerlendirme konulu araştırmalarında, tasarımla elde edilen farklı tarz ve model özelliklerinin tüketiciler açısından önemli olduğunu belirtmektedir.

İnsanların yeni biçimler yaratma ve giyinme tutkusu, modayı yaratan en büyük etkidir (Öndoğan, 1995:477).Yeni biçimler, modada yaratıcı tasarımlar sonucu elde edilir. İhtiyaçları üzerine satın alma arayışı içinde olan kişiyi ikna etmek için, en iyi ve en farklı ürünü sunmak, yaratıcı ve eşsiz tasarımlarla mümkündür. Çünkü "tek biçim yaratma ve standartlar oluşturmada normatif bir güce sahip olan moda, özel kapasitesini korumak için sürekli yenilik gerektirir (Rüling, 2000)". Bu nedenle tasarımcılar farklı kaynaklardan ilham alarak özgün, farklı ve ayırt edici giysi tasarımları yaratma çabası içine girmişler, koleksiyonlarını kitlelerin ilgisini çekecek hikaye ve temalar üzerinde kurgulamaya başlamışlardır. Bir yandan kişisel farklılıklar, üstünlük, farklı olma ve değişiklik gibi sosyal adaptasyon ihtiyaçlarını tatmin etme, diğer yandan içeriğindeki değişikliklerle dün ve bu günü karşılaştırarak, günün modasına özel nitelik kazandıracak olan geleneksel öğeleri esin kaynağı olarak görme gereksinimi ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu gereksinimin karşılanmasında esin kaynağı kadar tasarım oluşturma sürecinin belirli ilke ve prensipler doğrultusunda uygulanması da çok önemlidir. Bu süreçte, giysinin vücut üzerindeki ilk değerlendirilmesinde, alan (boşluk), form (biçim), şekil, çizgi ve renk olarak adlandırılan tasarım elemanlarının yanı sıra doku, tekrar, uyum, zıtlık, koram, vurgu, denge, birlik gibi tasarım ilkelerinden de yararlanılır.

Giysi Tasarımı; tasarımcının, etkilendiği tema veya hikayenin çok yönlü niteliklerini, yenilikçi bir biçimde, yaşam döngüleri içerisine yerleştirip biçimlendirdiği, yaratıcı insan faaliyetinin somutlaşmış ürünüdür (Koca, 2009:34). Bir giysinin tasarım niteliği taşınması için belirlenmiş bir amaçtan yola çıkarak belli bir düşünceyi yansıtması ve özgün bir çalışma ortaya çıkararak yaratıcılık değeri içeren bir sonuç elde etmesi zorunludur (Tansoy, Vural ve Ağaç, 1994:72). Giysi tasarımının yaratıcılık değeri aynı zamanda giysinin tasarım değerini de belirlediği için, tasarım sürecinde tasarımcının yaratıcılık gücü büyük önem taşımaktadır. Çünkü bir tür problem çözme süreci olan yaratıcılık gücü ile tasarımcı, geliştirdiği tasarım problemini yaratıcılığını kullanarak çözümlenecek ve karşısındakine mesaj iletecek farklı giysi tasarımları oluşturabilecektir.

Bir ürünün tasarım değeri sembolik değerler ve fonksiyonel değerlerden oluşur (Thoren,1994, 390). Giysinin sembolik değerini kendine saygı, dekorasyon, moda, grup ilişkileri, fonksiyonel değerini ise koruma ve işlevsellik gibi özellikleri belirlemektedir.Bu nedenle giysinin tasarım değeri ve tasarımcının yaratıcılığına katkıları açısından, esin kaynağının tasarım oluşturma sürecinde önemli bir rolü vardır. Özellikle geleneksel öğelerin esin kaynağı olarak kullanıldığı giysi tasarımlarında, geçmişin geleneksel ruhunun günümüz trendleriyle birleştirildiği bu süreç çok daha önem kazanmaktadır.

Ames (2008) "Tasarlanan Gelecek için Moda Tasarımı" adlı çalışmasında, zamanın ruhunu, geçmişte olan ve gelecekte beklenen olaylarla birleştirerek tasarımına yön vermiştir. Şekil 1'deki sürece göre ürün tasarımı kendi başına tanımlanması gereken bir problemdir. Problemi formüle etmek ise yaratıcılığı uyarır.

Şekil 2. Tasarım oluşturma süreci
(Figure 2. Process of design)

Ürün geliştirme; trend analizi, fikir gelişimi, kullanılacak renk seçimi, imalat seçimi, kumaş tasarımı, siluet yönetimi, çizme, prototip analizi, çizgi (yön) sunumu konularını içermektedir (Caldwell, 2007:42). Tasarım bir ürün olarak ele alındığında, tasarımcı bir tasarımı oluşturmak için konunun içeriğini ve tasarımın kullanım alanını belirlediği gibi trendleri, kuralları, örnek materyalleri ve modaı da belirlemelidir (Khalid, 2006, 2001). Tasarımcı esin kaynağının yaratıcılığı ve tasarımın değerini artırdığını bilerek, esin kaynaklarını çok yönlü araştırmalıdır. Mete (2006), "giysi tasarımında ilham kaynağının tasarıma etkileri" konulu çalışmasında, orijinallik ve yaratıcılığı arttırmak açısından ilham kaynağı kullanmanın etkili olduğu sonucuna varmıştır. Moda tasarımında

ilham kaynağı unsurlarını "diğer giysi ve ürünler, tarihi ve etnik giysiler, el sanatları, doğal obje ve olgular, kumaşlar" olarak beş gruba ayırmıştır.

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Bu çalışmada, tasarım sürecinde, geleneksel giyim öğelerinin esin kaynağı olarak kullanılmasının yaratıcılığa ve giysinin tasarım değerine katkılarının ortaya konması amaçlanmıştır. Bursa yöresi geleneksel kadın giysilerinin biçim, form, süsleme ve kumaş özelliklerinden yola çıkılarak günün trendlerine uygun 12 giysi tasarımından oluşan koleksiyon hazırlanmış ve bir giysi tasarımı prototip olarak üretilmiştir. Geleneksel öğelerin koleksiyonu oluşturan giysilerin tasarım değerine katkıları yorumlanmıştır.

Günümüzde ulusal pazarların hızla küreselleşmesine paralel olarak tüm sektörler gibi moda ve hazır giyim sektörü de gittikçe ağırlaşan rekabet şartları ile karşı karşıya kalmaktadır. Sektörün varlığını sürdürebilmesi, değişen pazar koşullarına uyum yeteneği ve verimliliğinin geliştirilmesiyle, hedeflere ulaşabilmesi ise; özgün fikirlere dayalı ürünlerin tasarlanması ve üretilmesi ile doğru orantılıdır. Üretimde farklılaşmak ve özgün tasarımlar yaratmak, seri üretim süreçleri sonucunda kendiliğinden gerçekleştirilebilecek bir aşama değildir. Bunun için giysinin tasarım aşaması ve üzerine kurgulandığı tema veya hikayesi tasarımcının yaratıcılığı ile birleşerek tasarımın değerini artırmaktadır.

Bilinçli tüketiciler artık giysilerinde ruh ve kendisine özel ve yakın hissedebileceği "tanımlar" aramaktadır. Bu durumda en büyük ikileminin, bireylere enjekte edilmeye çalışılan tasarım eğilimleriyle, bireysel tavırlar arasında olacağı düşünüldüğünde, tasarımcıların farklı temalara yönelmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle geleneksel giysi öğelerinin esin kaynağı oluşturduğu giysi tasarımlarının kişiselleştirilebilen tasarım anlayışında kaçınılmaz bir gelişme sağlayacağını söylemek mümkündür. Genellikle trendlerin tasarımcıları yönlendirdiği bilinmesine rağmen; Son yıllarda tasarımcılar öykülerini, bazen politik, bazen duygusal, bazen de sentez bir platform üzerinde anlatmaktadır. Giysi, kullanıcı ve mekân arasında oluşacak sinerjiyi ise, bazen oryantalist, bazen de zamanın ilerisi bir anlayışla ele almaktadırlar. Bu sayede, klasik temalardan yola çıkarak koleksiyon hazırlamak yerine, hikayeleri olan ve belli bir kültürün öğelerini yansıtan temalar üzerinden koleksiyonlarını oluşturmaktadırlar. Özellikle son yıllarda Avrupa'daki moda trend belirleme merkezleri tarafından belirlenen yılın trendlerinde etnik, mistik, geleneksel konular çarpıcı başlıklar altında dünyaya sunulmaktadır

Tasarımcılar, ürününü tasarlarlarken, toplumun sosyal, kültürel, teknolojik, ekonomik ve estetik değerlerini göz önüne alarak, ürününü meydana getirmektedirler. Bunun yanında toplumun beklentilerini kendine göre yorumlamakta, uluslar arası moda merkezlerinin belirlediği moda trendlerini de tasarımlarına kaynak olarak almaktadır (Çivitci, 2004:90). Yüksek moda tasarımcıları koleksiyonlarında daha yaratıcı ve orijinal olmak için bir konsept üzerinde çalışmakta, esin kaynakları sıklıkla "zamanın sosyal ruhu" (zeitgeist) ile bağlantılı olmaktadır (Mete, 2006:283). Modacılar geçmişe yeniliğe ve heyecana her zaman hazır olmalarına rağmen, eskiyi yeni tasarımlarında kullanmaktadırlar (Stone, 2001).

Evrin Timur, Dice Kayek gibi ünlü Türk modacılar, defilelerinde dikkat çekmek için etnik içerikli en az bir veya iki model koleksiyonlarına eklediklerini söylemektedirler. Bir başka örnek ise Rıfat Özbek'in Osmanlılardan, Kızılderililerden, Afrika yerlilerinden ve de Anadolu köylerinden etkilenecek tasarladığı kıyafetleri Avrupa

podyumlarına taşınmasıdır (Sevil, 2006:43). Kendini etnik tasarımcı olarak tanımlayan Cemil İpekçi ise 2002 yılında Dünya Güzellik yarışmasında birinci olan Azra Akın için tasarladığı Türk- Osmanlı kültürünü yansıtan pazen elbiseyle ödül almıştır. Ünlü tasarımcılarda gözlenen bu kültürel öğeleri kullanma eğilimi, geleneksel öğelerin başarılı şekilde tasarıma yansıtıldığı koleksiyonların ne denli yaratıcı sonuçlar verdiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu açıdan ele alındığında, tasarımcının moda eğilimleri doğrultusunda özgün tasarımlar oluşturabilmesinde ve yaratıcılığını geliştirmesinde bu çalışmanın yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

İlham kaynağı ve bunun tasarımcıyla görsel ve teknik açıdan etkileşimi, giysi tasarım sürecinde önemli rol oynar. Giysi tasarım çalışmalarının ilk evresinde, ilhamın yaratıcılığa etkileri bilimsel araştırmalara açık bir konudur (Mete, 2006:278). Geleneksel öğelerin günün moda eğilimleri ile harmanlanmasıyla hazırlanan özgün ve çağdaş giysi koleksiyonunun, tasarımcı olmak için yola çıkmış adaylara tema belirleme ve yaratıcılıklarını geliştirme konusunda örnek oluşturması hedeflenmiştir. Ayrıca bölgesel olarak çok farklı ve zengin özelliklere sahip olan geleneksel giyim öğelerinin, giysi tasarımlarında yaygın olarak kullanılması ile ülke tasarım kültürü oluşturulmasına katkıda bulunulacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM (METHOD)

Tasarım sürecinde, geleneksel giyim öğelerinin esin kaynağı olarak kullanılmasının yaratıcılığa ve giysinin tasarım değerine katkılarının ortaya konmasının amaçlandığı bu değerlendirme araştırması; bir yönüyle "Aksiyon" araştırma yöntemine diğer bir yönüyle de "uygulamalı" araştırma yöntemine benzemektedir. Değerlendirme araştırmaları, herhangi bir sistemde, sistemi belirleyen model ile sistemin işleyişini etkileyen faktörlerin amacı ne derece gerçekleştirebildiğinin saptanması işlemidir. Değerlendirme araştırmaları, bazen temel araştırma bulgularının uygulamaya konulduğu hallerde ne tür sonuca varıldığını ortaya koymayı amaçlamış olabilir. Bu yönüyle değerlendirme araştırması "uygulamalı araştırma" niteliklerini de içermiş olur (Arseven, 1994:28). Uygulamalı araştırmalar, üretilmiş ya da üretilmekte olan bilginin denemeli uygulamasıdır. Uygulamalı araştırmaların bir türü olan Aksiyon araştırmaları ise, varolan uygulamanın eleştirel bir değerlendirmesini yaparak, durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemleri belirlemeye çalışan araştırmalardır (Karasar, 1991:27).

Geleneksel giysilerin tasarım özellikleri biçim, form, renk, süsleme ve kumaş açısından incelenerek, elde edilen bulgular günün moda trendleri ile birleştirilmiş, tasarım ilke ve yöntemleri doğrultusunda 100 eskiz çizimi yapılmıştır. Temayı en iyi yansıtan 10 eskiz çizimi seçilerek bu çizimlerden 3'er adet model geliştirilmiştir. Toplam 30 model geliştirme çizimi arasından 12 tasarım seçilerek koleksiyon oluşturulmuştur. Koleksiyon içinden üretilmek üzere belirlenen model tasarımının prototipi, tasarım süreci (Şekil 2) izlenerek üretilmiştir. Koleksiyonu oluşturan giysilerin tasarım değerleri fonksiyonel ve sembolik açıdan yorumlanmıştır.

4. BULGULAR VE YORUM (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu bölümde; esin kaynağı olarak belirlenen Bursa yöresi geleneksel kadın giysisi biçim, form, kumaş, süsleme özellikleri açısından incelenerek, belirlenen geleneksel öğeler günün trendleri ile birlikte tasarım ilke ve yöntemleri doğrultusunda kullanılarak koleksiyon hazırlanmıştır. Koleksiyonu oluşturan giysiler hem tasarım ilkeleri hem de tasarım değerleri (fonksiyonel ve sembolik değerler)

açısından yorumlanarak, geleneksel giyim öğelerinin yaratıcılığa katkıları ortaya konmaya çalışılmıştır.

4.1. Bursa Yöresi Geleneksel Kadın Giyimi (Traditional Women's Clothes of Bursa)

Tasarıma esin kaynağı olarak seçilen Bursa yöresi geleneksel kadın giysisi; pek çok katmanın bir araya gelmesiyle oluşmaktadır (Welters, 1999:39). Katların sayısı ve çeşitliliği yöreye göre değişmektedir. Bursa kadın giysilerini iki temel parça oluşturmaktadır: şalvar ve fistan. Şalvar ve fistan üzerine geleneksel Türk giysilerinin bütünleyici bir unsuru olan işlemeli entari veya üçetek ismi verilen giysi giyilir. Üçetek üzerine ise güdük adı verilen bir cepken giyilir (Welter, 1999:41). Yöreye özgü birbirlerinden değişik motiflerle işli önlük, bel çevresini kalçaya doğru saran şal kuşak, boyanmış keçi kılından veya yünden elde edilen ucu püsküllü dizge ve ön bedeni koza ipliği ve sutaşlarıyla işli olan işlik ve sıktırma giysiyi tamamlamaktadır. Başa giyilen fesin üzerine bağlanan renkli pullu eşarp ve beyaz tülbindin uçlarına renkli kanaviçe işlenmiş bürgü giysiye yöresel özelliğini katmaktadır (Şentürk, 2007).

Resim 1. Bursa yöresi geleneksel kadın giysileri
(Picture 1. Traditional women's clothings of Bursa)

4.2. Sezon Trendleri (Season Trends)

Sezona metalik renkler, siyahın her tonu ve turuncu tonuna yakın kırmızı ve natürel renkler hakim olmakla birlikte, grinin her tonu, florasın renkler özellikle, pembe, zümrüt yeşili, elektro mavi, mor, fuşya ve sarının canlı tonları en çok tercih edilen renkler arasındadır. Sezonun trendlerinden biri de fırfırdır. Gömlek, tunik, elbise ve bluzlarda fırfır çarpıcı bir süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Süsleme öğesi olarak kullanılan malzemelerden biri de kol ve etek uçlarında kullanılan kürktür.

Kesimlerde modernizm, yalınlık, uyum ve kaos, entelektüel bir doğallıkla birleşmiştir. Kıyafetler daha köşeli olup, kıyafetlerde dikiş, baskı, leke ve formlar ön plandadır. Son yıllarda uygulanan "renk kombinasyonu" önceliği bu sezonda da görülmektedir. Giyimde üst üstelik etkisi devam etmekle beraber, biraz daha sadeleşme görülmektedir. Etekler diz altında ve etek ceket takımlar sanki ikinci

dünya savaşından kalma kadınların giysilerini andırmaktadır. Kuplar ön plana çıkmıştır. Ceketler ince kemerle tamamlanırken ve tüvit, saten, ipek gibi kumaşlar bir arada kullanılmaktadır.

Sezonun dikkat çeken parçalarından biri de etnik desenli ve folklorik çizgili giysilerdir. Rengârenk kıyafetler hasır çanta ve ayakkabılar bu koleksiyonların ayrıntılarıdır. Sezonda mini ve dizde, triko veya saten, baskılı veya düz ve özellikle bele oturan ve sonra bollaşan elbiselerin yanında ampir elbiseler de dikkat çekmektedir. Elbiselerde dümdüz kesim minimalizmi ifade etmektedir.

4.3. Koleksiyon Örneği (Sample Collection)

Tasarım öge ve ilkeleri doğrultusunda tasarım süreci izlenerek oluşturulan koleksiyonda; geleneksel giysi parçalarının biçim, form, renk, kumaş ve zengin süsleme özelliklerinin tasarımcının yaratıcılığına farklı bir boyut kazandırarak, koleksiyonu oluşturan tasarımlara yeni ve özgün nitelik kazandırdığı görülmektedir. Giysilerin kol, yaka, kup, yırtmaç gibi form özellikleri tasarımların silüetini belirlemede yönlendirici olurken, aynı zamanda giysinin fonksiyonel değerini de artırmaktadır. Şalvara monte edilen işlemeli paçalık, üç eteğin arka parçasındaki sutaşlarıyla işli motifler, üzeri yöresel motiflerle işli önlük, uçları işli ve püsküllü şal kuşak ve dizge, eski gümüş paralarla süslenmiş cingilli bağlama gibi süsleme özellikleri ise tasarımların sembolik değerlerini artırmada tasarımcıya esin kaynağı olmuştur.

Şekil 3. 12 giysi tasarımından oluşan koleksiyon
(Figure 3. The collection consists of 12 clothing design)

Şalvar, şal kuşak, güdük ve üç etek formunun öne sarkan uçlarından esinlenerek tasarlanmış modelin yakasına, sezon trendlerine uygun olarak kürk eklenmiştir (Tasarım 1). Model üst parçasında, güdük ve işlemlerinden esinlenilmiştir. Üst parçanın etek uçları, üç etekten esinlenerek iki yanda aşağı doğru uzatılmıştır. Ağı dar çalışılmış şalvar, yörenin havasına uygun ancak, diz altına inen

boyuyla modern bir tarzı yansıtmaktadır. Kol uçları şalvar paçalarıyla aynı şekilde toplanarak, tasarımda denge ve uyum sağlanmıştır. Şalvar pantolonun beli şal kuşakla bağlanan tasarımın, kullanım kolaylığı ve hareket serbestisi açısından fonksiyonel değerinin yüksek olduğu görülmektedir. Özgünlük ve günün trendlerini yansıtmaları tasarımın sembolik değerini artırmaktadır.

Tasarım 1.
Design 1.

Tasarım 2.
Design 2.

Tasarım 3.
Design 3.

Şekil 4. Tasarımlar (1-2-3)
Şekil 4. Designs (1-2-3)

Şalvar, üç etek, önlük, dizge, şal kuşak ve işlikten esinlenerek tasarlanmış model çok katlı, günün trendlerine uygun tarzda tasarlanmıştır (Tasarım 2). Beli dolanarak saran üst parça, işlik gibi önü kapamakta ve şal kuşak gibi beli sarmaktadır. Dizgeden esinlenilerek hazırlanan şalvar paçalarından sarkan püsküller, etek parçalarındaki motifler, beli saran kuşak görünümü tasarıma özgünlük katarak sembolik değerini artırmıştır. Aynı boyda çizgili kutnu kumaştan altı adet etek parçaları üç etekten, üstteki işlemeli parçalar ise önlükten esinlenilerek tasarlanmıştır. Silüetiyle gelincik çiçeğini andıran tasarımın rahat bir giysi olması ve kişinin bedenine sarılarak kullanılması fonksiyonel değerini artırmaktadır.

A silüet formunda, etek ve kol uçlarındaki tekrar oluşturan pilili süslemeleri ile sezon trendleriyle örtüşen 3. tasarımda, küçük çiçek desenli pamuklu kumaş üzerine düz renk kumaş kullanılmıştır. Önlük ve üçetekte kullanılan süslemelerin sezon trendleriyle birliğinden oluşturulan tasarımda, roba altına yerleştirilen küçük parça, yaka çevresi, kol ve etek uçları sutaşı ile süslenmiştir. Sezonun mini ve küçük elbise formuna uygulanan geleneksel öğelerin giysinin tasarım değerini artırdığı ve farklı görünüm kazandırdığı görülmektedir.

Tasarım 4.
Design 4.

Tasarım 5.
Design 5.

Şekil 5. Tasarımlar (4-5)
Figure 5. Designs (4-5)

Tüm yörelerde olduğu gibi Keles yöresinde de kullanılan yemeniler, 4. ve 5. tasarımlara esin kaynağı olmuş, pullu eşarpta olduğu gibi çevresi pullarla süslenmiştir. Meydanî kumaş ve yemeninin kombinasyonundan oluşan her iki tasarımda, şalvar kesimli pantolonların paça uçlarının süslemelerinde dizgenin püsküllerinden yola çıkılmıştır. 4. tasarımda yaka ve kol uçlarında kullanılan fırır pantolonun yanlarında da kullanılarak, sezonun süsleme ve renk trendleriyle uyum sağlanmıştır. 5. tasarımda ise işlikten esinlenen kırmızı meydanî cepken ve pantolonun paça uçlarıyla uyumlu kol ağzı ve dirsek özelliği estetik görünümünün yanında giysiye işlevsellik de katmaktadır. Kollar ve paçalardaki boğumlar sayesinde yakalanan uyumlu ritim ve meydaninin parlaklığı ile yemeni kenarlarındaki metal pulların bütünleşmesi tasarımların estetik görünümüne katkıda bulunmuştur.

Altıncı tasarımın en belirgin özelliği, şalvarın boğumlu paçalarından yola çıkılarak tasarlanan balon etek üzerine, yine şalvar üzerine giyilen üç eteği çağrıştıran asimetrik beden parçalarının önlük görünümü vermesidir. Küçükten büyüğe doğru sıralanışı ile ölçüde koram oluşturan bu parçaların üzeri önlüklerde kullanılan motiflerle süslenmiştir. Ampir elbise formuyla ve truvakar kol boyuyla sezon trendlerini taşıyan giysinin kolları, etek formuyla uyum ve birlik sağlayacak şekilde tasarlanmıştır. Göğüs altındaki ve etek ucundaki fırırlar modaya uygun bir ritim sağlarken, kollar ve etek formu tasarımdaki dengeyi oluşturmaktadır. Üst parçanın florasan pembe rengi sezonun renk trendlerini yansıtmaktadır.

Tasarım 6.
Design 6.

Tasarım 7.
Design 7.

Tasarım 8.
Design 8.

Şekil 6. Tasarımlar (6-7-8)
Figure 6. Designs (6-7-8)

Sezonun minimalizmi çağrıştıran düz mini elbise biçimi ile üzeri zengin işlemlerle bezeli önlük farklı tarzlarda bütünleştirilerek 7. ve 8. tasarımlar oluşturulmuştur. Her iki tasarımda da en temel ilham kaynağı yöresel giysilerde kullanılan önlüktür. A formunda çalışılmış elbise, minimalist çizginin bir yansıması olarak ele alınmıştır. Her iki modele pili ile hareket kazandırılmıştır. 7. tasarımda kollarda kullanılan pili tekrar oluştururken, kollarda ve önlük parçasındaki işlemler uyum ve dengeyi sağlamaktadır. Aynı zamanda önlük parçası her iki giyside de vurgu unsurudur. 8. tasarımdaki tek kolla bütünleşen önlüğün püsküllü bağcıklarla bağlanması geleneksel öğelerden, yakadaki pililerden oluşan süsleme sezon trendlerinden ilham alınarak tasarlanmış detaylardır. Asimetrik model özelliği zıtlığı vurgulamaktadır. Tasarım öğeleri ile sembolik değerleri artırılan giysilerin, işlevsellik ve rahatlık açısından da fonksiyonel değerlerinin yüksek olduğu söylenebilir.

Tasarım 9.
Design 9.

Tasarım 10.
Design 10.

Tasarım 11.
Design 11.

Şekil 7. Tasarımlar (9-10-11)
Figure 7. Designs (9-10-11)

Temel esin kaynağı şalvar ve önlük olan 9, 10 ve 11. tasarımlarda aynı esin kaynağının farklı yorumlanmasının yaratıcılık gücüne katkısı ve özgün tasarımlar yaratılabileceği açıkça görülmektedir. 9. tasarımda bedenden uzayan ve şalvar boyunu aşan ön parça üzerindeki işlemler giysinin sembolik değerini artırmakta, kollarda dirsekten sarkan parçalar önde uzayan parçayla uyumlu olarak tasarımdaki birliği oluşturmaktadır. Dizgeden esinlenerek çalışılmış kemer beli vurgulamaktadır. 10. tasarımda ise diz üstündeki bilezikli paça boyu ve dirsek üzerindeki bilezikli kol boyu ile denge oluşturulmuş, yaka kesimi ve belden sarkan parçaların köşeli formu ile tasarımda bütünlük sağlanmıştır. Her iki tasarımın üst parçalarında renk açısından zıtlık ilkesi dikkat çekmektedir.

Şalvar, dizgenin püskülleri, sıktırma, şal kuşak, üçetek ve üzerine takılmış önlükten esinlenerek tasarlanmış 11. tasarımda, bele ve kola takılan parçalarda tekrar, kol ve paça uçlarında denge, tasarımın tümünde ise bütünlük dikkati çekmektedir. Kuşak, püskül ve kenar süslemelerini geleneksel giyim öğelerinden alan tasarımın sembolik ve fonksiyonel değerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Tasarım 12. Prototip
Design 12. Prototype
Şekil 8. Tasarım 12 ve prototip
Figure 8. Design 12 and Prototype

Güdüğün (cepken) üç etekle birleştirilerek uzatılmasıyla biçimlendirilen 12. tasarım geleneksel giysilerdeki çok katlı giyim tarzından esinlenilerek tasarlanmıştır. İki kat görünümünde tek parça olarak hazırlanan tasarımda, alt giysi kumaşı olarak çizgili kutnu, üst parça için meydana kullanılmıştır. İşlik kapamasıyla aynı özelliğe sahip olan ön kapamasına önlüklerde kullanılan geleneksel motif applike edilmiş ve etek ucu volanlarla süslenmiştir. Eteğin iki katının uçlarında kullanılan volan ve kol ve yaka çevresinde kullanılan biyeler tasarımda tekrarı vurgulamaktadır. Etek ucunda kullanılan yörenin vazgeçilmez süslemesi sutaşı, etek kıvrımına hareket kazandırmıştır. Katlı görünümüne rağmen tek parçadan oluşmasıyla kolay giyinme özelliğine sahip olan giysi tasarımının geniş eteği ve yırtmaçlı kolları da işlevselliğini artırmaktadır. Renk, süsleme ve biçim özellikleri ile de sembolik değer kazandırılmış olan giysi tasarımı prototip olarak üretilmiştir.

Prototip olarak üretilen 12. tasarımda olduğu gibi; İnsanın sosyal, manevi, estetik, bilimsel veya teknolojik değeri olduğu kabul edilen fikirleri, görüşleri, buluşları veya artistik objeleri üretme kapasitesi olan yaratıcılığın (Arık, 1990) geleneksel öğelerin esin kaynağı olarak kullanılması ile geliştirilebileceği koleksiyonun tüm tasarımlarında da görülmektedir

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND SUGGESTIONS)

Giysi tasarımında esin kaynağı olarak ele alınan Bursa yöresi geleneksel giyim öğeleri, genel olarak Geleneksel Türk Giysilerinin özelliklerini taşımaktadır. Örnek olarak hazırlanan koleksiyonda görüldüğü gibi geleneksel giyim öğelerinin zenginliği tasarımcıya uçsuz bucaksız bir ilham kaynağı oluşturmakta, dolayısıyla tasarımcıların yaratıcılıklarına önemli katkılar sağlamanın yanında, giysilerin fonksiyonel ve sembolik tasarım değerlerini artırmada da önemli rol oynamaktadır.

Geleneksel giysilerin biçim özelliklerinin günün trendleri ile harmanlanmasıyla yaratılan özgün tasarımların fonksiyonel değerlerinin arttığı görülmektedir. Aynı şekilde zengin kumaş ve süsleme özelliklerinin tasarımlara sembolik değer açısından önemli katkılar sağladığı göz ardı edilemeyecek bir gerçektir. Bu gerçeklerin farkında olan bazı tasarımcıların geleneksel öğeleri kullanarak oluşturdukları kreasyonlar bu görüşü destekler niteliktedir. Kendini etnik modacı olarak tanımlayan Cemil İpekçi "Doğu bir masal kadar güzeldir ve benim yapmaya çalıştığım, bu masalı dinletebilmek için onu çağdaş sözcüklere dökmektir" ifadesi ile geleneksel öğelerin tasarımcının yaratıcılığıyla ustaca kullanılması sonucunda özgün ve ayırt edici giysi tasarımları yaratabileceğini ve bunu uygulayarak başarıya ulaştığını belirtmektedir. Bu da Anadolu ve Türk kültüründen esinlenmenin giysilerin tasarım kalitelerine olumlu etkilerini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Günümüzde tasarımın önemli bir faktör olarak dikkate alındığı giyim ürünlerinde, geleneksel giyim öğelerinin, gerek biçim ve süsleme gerekse kumaş ve doku özellikleri açısından tasarımcıya yeni bakış açısı kazandırdığı örnek çalışma ile belirlenmiştir. Çalışmanın özellikle tasarım kültürü oluşturmak ve kendi tarzını oluşturma çabası içinde olan yeni tasarımcılara yol gösterici olmak açısından katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Giysilerinde konfor ve estetikliğin yanında kimlik ve ruh aramaya başlayan bilinçli tüketicilerin her geçen gün arttığı bilinmektedir. Bu nedenle yoğun rekabet ortamında yarışan moda sektöründe yer alabilmeye çalışan modacıların ve moda tasarımcısı yetiştirme misyonu taşıyan eğitim kurumlarının, ülke imajı ve tasarım kültürü oluşturmak açısından geleneksel giyim öğelerini dikkate almaları gerekmektedir.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

- Agins, T., (2000). The End of Fashion: How Marketing Changed The Clothing Business Forever. New York: HarperCollins Publishers Inc.
- Ames, A., (2008). Fashion Design For a Projected Future. Clothing and Textiles Research Journal: V: 26 April, No: 2, pp:103-118.
- Arık, A.I., (1990). Yaratıcılık. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri Dizisi 88. Ankara:Metropol Matbaası.
- Arseven, A.D., (1994). Alan Araştırma Yöntemi:İlkeler, Teknikler, Örnekler. Ankara: Tekışık Matbaası.
- Caldwell, L., Workman, F., and Jane E., (2007). Effects of Training in Apparel Design and Product Development on Spatial Visualization Skill. Clothing and Textile Research Journal:V: 25, pp:42-51.
- Çivitci, Ş., (2004). Moda Pazarlama. Ankara:Asil Yayın Dağıtım.
- Hsu, H.J. and Burns, L.D., (2002). Clothing Evaluative Criteria: A Cross-National Comparison of Taiwanese and United States Consumers. Clothing and Textiles Research Journal: V:20, No:4, pp:246-252.
- Ip, H.Y., (2003). Fashioning Appearances: Feminine Beauty in Chinese Communist Revolutionary Culture. Modern China: Vol:29, No:3, pp:329-361.
- Karasar, N., (1991). Bilimsel Araştırma Yöntemi: Kavramlar, İlkeler, Teknikler. Ankara: Sanem Matbaacılık.
- Khalid, H.M. and Helander, M.G., (2006). Customer Emotional Needs in Product Design. Concurrent Engineering: Vol:14, No:3, pp:197-206.

- Koca, E., (2007). Beyin Felçli (Sp) Çocukların Giyinme Becerilerinde Giysiden Kaynaklanan Problemlerin Belirlenmesi Ve Örnek Bir Uygulama. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara:Gazi Üniversitesi.
- Koca, E.ve Koç, F., (2009). Giysi Tasarımında Yaratıcılık. e-Journal of New World Sciences Academy: Vol:4, No: 1, Article Number: 2C0004.
- Mete, F., (2006). The Creative Role of Sources of Inspiration in Clothing Design. International Journal of Clothing Science and Technology: Vol: 18, No: 4, pp: 278-298.
- Negrin, L., (1999). The Self as Image A Critical Appraisal of Postmodern Theories of Fashion. Theory, Culture & Society (SAGE, London, Thousand Oaks and New Delhi): Vol:16, No:3, pp: 99-118.
- Orakçioğlu, S., (2006). KOBİ'ler İçin Moda Merkezi., Patronlar Dünyası: 25 Mayıs.
- Öndoğan, Z., (1995). Yirminci Yüzyıl Modasına Doğru. Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi: Sayı 5, ss: 477-482.
- Rüling, C.C., (2000). Theories of (management?) fashion: The contributions of Veblen, Simmel, Blumer, and Bourdieu. http://hec.info.unige.ch/recherches_publications/cahiers/2000/2000.01.pdf. Erişim tarihi: 05 Ocak 2009.
- Sevil, B., (2006). Moda Sektöründe Küresel Marka Yaratılması: Markalaşma Çalışmaları Üzerine Bir Uygulama. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Simmel, G., (1997). Simmel on culture. The philosophy of fashion In D. Frisby, & M. Featherstone (Eds.). London: Sage Publication, pp:187-206
- Stone, E., (2001). The Dynamics of Fashion. New York: Fairchild Publications.
- Şentürk, L., (2007). Bursa'da Giyim Kuşam. http://yorefader.com/index.php?option=com_content&task=view&id=98&Itemid=39. Erişim tarihi: 18 Mart 2009.
- Tansoy, Y., Vural, T. ve Ağaç, S., (1994). Özgün Giysi Tasarımında Temel İşlemler ve Örnek Bir Çalışma. Tekstil Konfeksiyon Dergisi: Sayı:1, ss: 72-81.
- Temiroğlu, A., (2005). Ulusal Rekabet Gücü Olarak Tekstil Sektörü. Türkiye Tekstil Sanayi İşverenleri Sendikası Tekstil İşveren Dergisi: 16 Mayıs.
- Thoren, M., (1996). Systems approach to clothing for disabled users. Why is it difficult for disabled users to find suitable clothing. Applied Ergonomics: Vol:27, No:6, pp: 389-396.
- Welters, L., (1999). Folk Dress in Europe and Anatolia (beliefs about protection and fertility). New York: Oxford.